

КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗЛОЧИНІВ НЕПОВНОЛІТНІХ

Александренко О.В., Веселовська Н.О.
Національна академія внутрішніх справ

Досліджено сутність та зміст кримінологічної характеристики злочинів неповнолітніх. Розглянуто проблему «неповнолітні та злочинність». Показано важливість профілактичної діяльності державних органів та недержавних організацій для запобігання підлітковій злочинності.

Ключові слова: кримінологічна характеристика, злочин, неповнолітні, профілактична діяльність, соціальне сирітство.

*«Те, що зроблено проти дітей,
вони зроблять потім із суспільством»*
д-р Карл Менінгер

Актуальність теми. Найцінніше, що є у дорослих, у держави, у людства – це діти. Ми піклуємося про них з самого народження і мріємо про те, щоб вони стали великими людьми. Виникає питання: звідки ж тоді беруться неповнолітні злочинці?

Постійно працюючи з підлітками як голова молодіжної організації скаутів, методист з питань туризму і охорони культурної спадщини Райдержадміністрації, фахівець із соціальної роботи та юрист дитячого ВІЛ-центру, автор розглядає питання кримінологічної характеристики злочинів неповнолітніх.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему кримінологічної характеристики злочинів неповнолітніх вивчали такі вчені як: І.О. Бугера, В.М. Пащенко, Ю.М. Зархін, В.Т. Красильников, Р.О. Петров, Т.С. Марчевська та інші, зробивши аналіз проблем злочинності неповнолітніх та визначивши ефективні шляхи їх попередження та подолання.

Виділення частин загальної проблеми, які раніше не розглядалися. В даній роботі розглядаються такі проблеми, як соціальне сирітство, проводиться паралель між матеріальним становищем та злочинністю неповнолітніх, розкриваються особливості злочинів неповнолітніх.

Ціль статті. Ціль даної роботи полягає в тому, щоб на основі чинного законодавства та наукових розробок дослідити сутність та зміст кримінологічної характеристики злочинів неповнолітніх, розглянути проблему «неповнолітні та злочинність», показати важливість профілактичної діяльності державних органів та недержавних організацій для запобігання підлітковій злочинності.

Виклад основного матеріалу. Дуже часто однією з основних причин злочинності неповнолітніх називають погане матеріальне становище: ніби вони прагнуть кращого життя і тому йдуть на злочин. З багаторічного досвіду роботи з підлітками можу сказати, що різне матеріальне становище призводить до різних злочинів, тому що вирішуються саме ті проблеми, які виникли в силу саме такої життєвої ситуації: одному не вистачає нормальної їжі тому він вчиняє крадіжку, а інший – син багатих батьків «біситься з жиру»: такому мало будь-яких іграшок і задоволень, він не може зупинитися і тому як правило стає врешті-решт наркоманом або кінчає життя самогубством.

Соціальне сирітство – одна з найстрашніших виразок нашого часу. В роки війни сироти були неминучі, їх батьки гинули у вогні, під бомбардуванням і на фронтах. Сьогодні фронт – асоціальна сім'я, у п'яному угарі якої страждають і нерідко

гинуть діти. З року в рік збільшується кількість таких сімей, діти заповнили притулки, дитячі будинки, вокзали. Діти, які виростили без сім'ї, без материнської ласки і турботи, замикають злочинне коло. Розірвати його нелегко, але при небайдужому підході спеціалістів, волонтерів та простих сімей, які приймають на виховання чужих дітей, можливо врятувати не тільки цих дітей, а і майбутнє покоління ще ненароджених, врятувати все наше суспільство!

Злочинність неповнолітніх – дуже непроста тема і вона завжди була гострою актуальною правовою та суспільною проблемою. Її намагаються вирішити вчені і практики: юристи, педагоги, соціальні працівники, медики, міліція, політики, громадські діячі... Чому так важливо побороти підліткову злочинність? Тому що вона є гарантом розвитку її майбутньому. Дуже малий відсоток неповнолітніх вчиняє злочин з легковажності, несвідомо або через випадковий збіг обставин. Злочинність неповнолітніх є частиною всієї злочинності в країні, такі особи важко піддаються перевихованню. Можна сказати, що такі особи – ніби «інкубатор» майбутніх рецидивістів.

Нажаль, на сьогодні неповнолітні – одна з найбільш кримінально уражених верств населення. Вони важко переносять такі явища, як політична або економічна криза, безробіття, незрозуміння їх духовного світу... Вони бояться виносити свої проблеми на загальне, але довіряють їх друзям-одноліткам, персональній сторінці в групах соціальних мереж, «кричать» про свої переживання і відчуття в статусах. І тут дуже важливо хто зверне увагу на їх проблеми, переживання, хто яку пораду дасть... Якщо це буде людина, налаштована асоціально, або якщо спілкування приведе до утворення групи, нової компанії (особливо секретної, закритої для інших), то підліток легко піддасться впливу, стане сміливим у вчинках і рішеннях, а «за компанію» злочин вчиняється набагато легше.

Дуже важливим є інститут сім'ї. Саме в родині дитина відчуває, що вона потрібна, що її сприймають, поважають, підтримують і люблять. Якщо вдома дитина відчуває підтримку, то в підлітковому віці їй не потрібно доказувати батькам, що вона – особистість, яка має право на самостійні вчинки, на свої думки, на ставлення до життя, держави або релігії... Такий підліток не потребує підтримки «чужого авторитетного дядька», тому що і члени його родини, і сам він – самодостатні особистості.

Особливостями злочинів неповнолітніх є:

- злочини неповнолітніх є частиною загальної злочинності, але вчиняються особами від 14 до 18 років.

- перехідний вік взагалі має свої особливості, пов'язані з гормональною перебудовою організму дитини, до яких долучаються нестабільність ін-

ституту сім'ї, спотворення моральних цінностей, які зазвичай є основою формування особистості; безробіття, фільми та передачі, у яких культивується жорстокість, «красиве життя», до якого можна прийти шляхом легкого збагачення, незайнятість дітей та підлітків у позаурочний час тощо.

- неповнолітні не можуть вчиняти деякі види злочинів, наприклад посадові.

Дуже часто особи, яким стало відомо про злочини неповнолітніх, в тому числі і потерпілі, не повідомляють правоохоронні органи з різних причин: одним «шкода» зіпсувати репутацію і майбутнє підлітка, а іншим легше зробити вигляд, що нічого не трапилось. Часто злочин вчиняє син чи донька посадової особи або відомої людини, і потерпілий розуміє, що справа вирішиться не в його користь...

Порівняння статистичних показників з минулими роками свідчать про те, криміногенна ситуація у підлітковому середовищі ускладнюється. Неповнолітніми скоюється все більше жорстоких злочинів: навмисних вбивств, тяжких тілесних ушкоджень, розбійних нападів. За статистичними даними, кожен одинадцятий неповнолітній скоює злочинні дії у нетверезому стані. Переважна більшість тяжких злочинів проти особи – навмисних вбивств, тяжких тілесних ушкоджень – вчинено підлітками під впливом алкоголю чи наркотичних речовин, однак службами у справах неповнолітніх якщо і проводяться профілактичні заходи, то вони є нудними для підлітків, вони не переймаються проблемою і не намагаються з нею боротися.

Важливою причиною скоєння злочинів неповнолітніми є невирішена проблеми організації дитячого дозвілля. Перевірки стану виховної роботи за місцем проживання неповнолітніх практично не проводяться. Перевірка діяльності дитячих гуртків, клубів, спортивних секцій здебільшого носять корупційний характер. Ця проблема ускладнюється тим, що триває процес комерціалізації дитячого дозвілля, що позбавляє підлітків з мало-забезпечених сімей можливості відвідувати такі заклади. Так, у Вінницькій області відсоток дітей, охоплених організованими формами відпочинку, становить лише 10,5, у Закарпатській – 10,6, у Хмельницькій – 13,5. Паралельно з цим працюють комерційні комп'ютерні клуби, де підлітки за плату мають доступ до ігор, зміст яких ніким не контролюється і які, як правило, пропагують культ насильства і жорстокості. Репертуар ігор, що пропонується неповнолітнім, становлять жахи, катастрофи, бойовики тощо.

Таким чином, причинами підвищення стану злочинності та бездоглядності у молодіжному середовищі є:

- порушення вимог чинного законодавства України, спрямованого на зміцнення моральних

засад суспільства та розвиток духовності і формування здорового способу життя,

- незайнятість дітей та підлітків корисними і змістовними видами дозвілля,

- негативний вплив у сім'ї, відсутність можливості у батьків у кризовій ситуації забезпечити мінімальні потреби дітей.

- недоліки шкільного виховання, незайнятість підлітків суспільною працею,

- формальна робота з підлітками правоохоронних органів та служби у справах неповнолітніх,

- пропаганда в ЗМІ, літературі стандартів антигромадської поведінки (насильства, жорстокості, наркотиків, порнографії), комп'ютерні ігри тощо.

Окремим пунктом хочеться сказати про таку соціальну проблему, як «діти вулиці». Для того, щоб істи, взагалі вижити – ці діти скоюють злочини. І хоча такі діти є в різних країнах, в тому числі в Швеції, Великобританії, Хорватії, Італії тощо, всі вони мають в основі назву: «діти – втікачі», «діти – біженці». Як для розуміння кримінологічної характеристики, так і для профілактики злочинів неповнолітніх дуже важливим є розуміння 4 основних типів неповнолітніх злочинців:

1) Випадковий. Підліток, який є цілком слухняним і позитивним, потрапивши в особливу ситуацію, у силу випадкового збігу обставин, легковажності і неготовності до опору, здійснює протиправне діяння.

2) Нестійкий. Підліток потрапляє у відповідну ситуацію і через свою нестійку позицію скоює злочин.

3) Негативний. У підлітків цього типу переважає негативна спрямованість особистості, що не досягла рівня сталої переваги злочинної поведінки над іншими.

4) Злісний. Такий підліток має стійку домінуючу антисуспільну спрямованість особистості, яка зумовлена всією поведінкою цієї особи.

Для неповнолітніх злочинців характерне ослаблене почуття сорому, нестриманість, грубість і жорстокість, емоційна неврівноваженість, пихатість, ледарство, впертість, нечутливість до страждань інших, у них помітно ослаблені вольові якості.

Висновки і пропозиції. Підсумовуючи, можна зробити висновки, що потрібно посилити відповідальність і контроль дорослих за поведінкою дітей, посилити контроль за неблагополучними сім'ями, особливо звернути увагу на розвиток дітей, слідкувати за моральним станом неповнолітніх, збільшити кількість та якість профілактичних мір з попередження злочинності неповнолітніх.

Та попри всі негаразди необхідно і державним, і недержавним організаціям докласти усіх зусиль, щоб допомогти державі повернути підліткам, які стали на хибний шлях злочинності, щасливе дитинство.

Список літератури:

1. Кримінальний кодекс України. 2002р.
2. Постанова Пленуму Верховного Суду України № 2 від 27.02.2004р. «Про відповідальність за втягнення неповнолітніх у злочинну чи іншу антигромадську діяльність»
3. Закон України «Про захист суспільної моралі» від 20.11.2003.
4. Закон України «Про охорону дитинства» (2001, N 30, ст.142)
5. Закон «Про органи і служби у справах неповнолітніх і спеціальні установи для дітей» від 24.01.1995 р.
6. Закон України «Про міліцію» від 20.12.1990 р.
7. Закон України «Про попередження насильства в сім'ї» від 15.11.2001.
8. Інструкція з організації роботи підрозділів кримінальної міліції у справах дітей 2012 р.
9. Бугера О.І. Засоби масової інформації як один з чинників впливу на протиправну поведінку неповнолітніх //

- Матеріали V Міжнародної наукової конференції студентів та молодих учених «Політ 2005». – Київ: Національний авіаційний університет, 2005. – С. 532.
10. Пашенко В.М. Особливості злочинності неповнолітніх // Проблеми протидії злочинності неповнолітніх: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (20-21 квітня 2006 року) / За заг. ред. д.ю.н., проф. В.П. Петкова, к.ю.н. Цимбалюка М.М. – Кіровоград: Кіровоградський юридичний інститут ХНУВС, 2006. – 150 с.
  11. Совершенствование деятельности по раскрытию и расследованию пре ступлений, совершённых несовершеннолетними: Сборник научных статей по материалам научно-практической конференции (20 июня 2007 года). – Ижевск, 2008. – 78 с.
  12. Червоненко Г.О. Актуальні питання протидії злочинності неповнолітніх. // Протидія злочинності неповнолітніх: досвід та сучасні проблеми: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (22-23 квітня 2010 року). – Кіровоград: Кіровоградський юридичний інститут ХНУВС, 2010. – 214с.

Александренко Е. В., Веселовская Н.А.
 Национальная академия внутренних дел Украины

КРИМИНОЛОГИЧЕСКАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ПРЕСТУПЛЕНИЙ НЕСОВЕРШЕННОЛЕТНИХ

Аннотация

Исследована сущность и содержание криминологической характеристики преступлений несовершеннолетних. Рассмотрена проблема «несовершеннолетние и преступность». Показана важность профилактической деятельности государственных органов и негосударственных организаций для предотвращения подростковой преступности.

Ключевые слова: криминологическая характеристика, преступление, несовершеннолетние, профилактическая деятельность, социальное сиротство.

Aleksandrenko O.V., Veselovska N.O.
 National Academy of Management

THE CRIMINOLOGICAL CHARACTERISTICS OF JUVENILE CRIMES

Summary

In this work was researched the essence and the content of criminological characteristics of juvenile crimes. And, also, the problem of «minors and criminality» was considered there. This work shows the importance of prevention activities of state authorities and non-governmental organizations to preventing juvenile crime.

Keywords: criminological characteristics of the crime, crime, minors, juvenile, prevention activities, social orphanhood.

УДК 342.7:321(477)

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ Й ЗАХИСТ ПРАВ ТА СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА ЯК КРИТЕРІЙ КОНЦЕНТРАЦІЇ ВЛАДИ

Веклич В.О.

Національний університет харчових технологій

Питання щодо концентрації влади на сьогодні нам видається одним з найважливіших у контексті реалізації державою її функцій. Видається доречним дати визначення самої концентрації влади. Також для подальшого удосконалення діяльності держави важливо окреслити можливості щодо подолання суперечностей, які виникають у процесі здійснення державного управління та регулювання суспільних відносин на загальнодержавному рівні.

Ключові слова: права людини, влада, держава, оптимізація держави, концентрація влади.

Постановка проблеми. Сучасний стан розвитку різних країн зумовлює проблему щодо концентрації влади, її відмінностей та належної оцінки. Відтак, необхідно окреслити відповідний критерій, що дав би змогу дослідникам та науковцям об'єктивно підходити до оцінки стану влади на державному рівні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед науковців тривали й продовжують розроблятися різні дослідження влади. При цьому найбільшого визнання здобули праці таких вчених, як М. Вебер, П. Бурд'є, П. Сорокін, М. Фуко, О. Тоффлер, Н. Луман, Е. Гідденс, Х. Ортегі-і-Гассет,

З. Бжезинський, Ф. Фукуяма, Ю. Габермас, Ж. Блондель, С. Московічі та В. Халіпов. Проблема розподілу влад розглядалася у класичних працях Платона, Аристотеля, Марсілія Падуанського, Ж. Бодена, Ш. Монтеск'є та інших авторів. Можна виділити ґрунтовне монографічне дослідження А. Жук "Парламент, Президент, уряд: через взаємостимування до порозуміння" [8], але разом з тим на сьогодні у жодному дослідженні не було ґрунтовно опрацьовано проблеми концентрації влади саме як такої.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. На сьогодні реально вагомою є